УДК 355.58:378.4

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В'ячеслав КУРЕПІН

Кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розглянуто сучасні виклики у сфері цивільної захисту закладів вищого освіти та обґрунтовано напрями удосконалення системи безпеки та готовності до надзвичайних ситуацій.*

Ключові слова: *цивільний захист, заклади вищої освіти, безпека життєдіяльності, надзвичайні ситуації, безпечне освітнє середовище*.

Сучасні заклади вищої освіти функціонують в умовах комплексу безпекових викликів, зумовлених воєнними загрозами, надзвичайними ситуаціями, пошкодженням критичної інфраструктури, перебоями електропостачання та необхідністю забезпечення безперервності освітнього процесу. За таких умов особливе значення набуває оцінювання потенційних ризиків [1, с 46], підвищення рівня готовності учасників освітнього процесу до дій у небезпечних ситуаціях, удосконалення систем оповіщення та укриття, а також формування стійкого та адаптивного безпечного освітнього середовища.

Організація системи цивільного захисту в закладах вищої освіти передбачає комплексне планування та реалізацію заходів, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, мінімізацію їх наслідків та забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Важливими складовими такої системи є розроблення планів реагування [2, с 143], функціонування систем оповіщення, організація укриття та евакуації, забезпечення необхідними ресурсами, визначення відповідальних осіб та координація дій структурних підрозділів. Ефективність цивільного захисту значною мірою залежить від систематичної підготовки працівників та здобувачів освіти, проведення практичних тренувань та постійного удосконалення алгоритмів дій до характеру безпекових загроз.

Підготовка учасників освітнього процесу до дій у надзвичайних ситуаціях є важливою складовою системи цивільного захисту [3, с 54]. Вона має бути

спрямована на формування практичних навичок безпечної поведінки, оперативного реагування та взаємодії в умовах будь якої небезпеки. Підготовка передбачає систематичну реалізацію комплексу організаційно-навчальних заходів, що охоплюють проведення інструктажів, освітніх занять і практичних тренувань з евакуації, а також формування та відпрацювання алгоритмів реагування учасників освітнього процесу на пожежі, сигнали повітряної тривоги, техногенні аварії та інші надзвичайні ситуації. Практико-орієнтований характер підготовки сприяє підвищенню рівня особистої відповідальності [4, с 181], психологічної готовності та здатності учасників освітнього процесу приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

Формування безпечного та сталого освітнього середовища є стратегічним завданням закладу вищої освіти в умовах сучасних безпекових викликів, що передбачає комплексне поєднання організаційних, інфраструктурних, інформаційних та освітніх заходів. Важливе значення має створення належних умов для перебування учасників освітнього процесу , забезпечення доступності укриттів, ефективного оповіщення, безперервності навчання та оперативного реагування на надзвичайні ситуації. Стійкість освітнього середовища визначається також здатністю університету адаптувати освітні процеси до змінюваних умов [5, с 8], забезпечувати взаємодію структурних підрозділів та формувати в учасників освітнього процесу культуру безпеки, відповідальність та готовність до дій у кризових ситуаціях.

Удосконалення системи цивільного захисту потребує комплексного підходу, орієнтованого на підвищення рівня готовності університету до реагування на сучасні безпекові загрози. Пріоритетними напрямками є удосконалення планування заходів цивільного захисту, модернізація систем оповіщення, забезпечення належного стану захисних споруд, удосконалення алгоритмів евакуації. Важливим завданням залишається регулярне проведення практичних тренувань, підвищення компетентності працівників [5, с 83] та здобувачів освіти, впровадження цифрових інструментів управління безпекою.

Отже, удосконалення системи цивільного захисту закладів вищої освіти є необхідною умовою забезпечення безпеки, стійкості та готовності учасників освітнього процесу до сучасних надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Іваненко В.С. Фактори вразливості об’єктів перед терористичними нападами та шляхи їх подолання. Problems of Emergency Situations : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 14 травня 2025 р. Черкаси : Національний університет цивільного захисту України, 2025. С. 44-46. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21484.

2. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102.

3. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130.

4. Іваненко В. С. Протимінна діяльність в рамках процесу посередництва: плюси і мінуси. Цивільний захист в умовах війни : збірник тез доповідей I міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 17-18 квітня 2025 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2025. С 181-182. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21164.

5. Іваненко В. С. Розвиток управлінських компетенцій майбутніх викладачів-менеджерів в освітніх закладах України. Цифрові інновації та соціальні трансформації в освіті та професійному середовищі : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 листопада 2024 р.). Ч. 2. Київ : АПСВТ, 2024. С. 81-85. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19659.

Abstract. *Modern challenges in the field of civil protection of higher education institutions are considered and directions for improving the security system and emergency preparedness are substantiated.*

Keywords: *civil protection, higher education institutions, life safety, emergencies, safe educational environment*.